

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เห็ดฟาง เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากประเทศไทยมีลักษณะสภาพภูมิประเทศและสภาพอากาศที่เหมาะสม จึงสามารถผลิตเห็ดฟางได้ทุกฤดูกาลและยังใช้เงินในการลงทุนที่ต่ำมาก เมื่อเทียบกับพืชผักชนิดอื่นๆ เดิมประเทศไทยนั้น ยังไม่มีการเพาะเห็ดฟางเป็นการค้า เนื่องจากว่าเห็ดฟางสามารถเกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติ โดยการที่เกษตรกรนำวัสดุ เช่น ฟางข้าวที่เหลือใช้จากการเก็บเกี่ยวมากองรวมกันไว้เพื่อเป็นอาหารสำหรับสัตว์เลี้ยง พอช่วงฤดูฝนทำให้งองฟางเกิดสภาพความชื้น อุณหภูมิเหมาะสมทำให้เห็ดฟางงอกออกมา เกษตรกรจึงนำเห็ดฟางมาประกอบอาหาร ต่อมามีความต้องการเห็ดฟางมากขึ้น เห็ดฟางที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของประชาชน ดังนั้นจึงได้มีนักวิชาการให้ความสนใจและได้ทำการศึกษาวิจัยด้านการเพาะเห็ดฟางอย่างจริงจัง (นพมาศ กระโจม, 2546:1)

การพัฒนาการผลิตเห็ดฟางได้มีการพัฒนาเป็นระบบมากขึ้นจะเห็นได้จากการพัฒนาการผลิตเห็ดฟางแบบกองเดี่ยวหรือกองสูงเป็นการผลิตเห็ดฟางแบบโรงเรือน ซึ่งสามารถผลิตได้ตลอดปี ผลผลิตสูงให้ผลตอบแทนเร็วและดอกเห็ดมีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงสามารถใช้วัสดุที่เหลือจากเกษตรกรรมและทำให้ต้นทุนในการผลิตลดลง

การเพาะเห็ดฟางโรงเรือนเป็นกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรที่เกษตรกรสามารถทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ เกษตรกรสามารถนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ในการเพาะเห็ด เช่น ฟางข้าว เปลือกมันสำปะหลัง เปลือกถั่วเหลือง ชังข้าวโพดบด ทลายปาล์มน้ำมัน เป็นต้น ทำให้สามารถเพาะเห็ดได้ทุกฤดูกาลและได้ดอกเห็ดตามความต้องการของตลาด การเพาะเห็ดฟางแบบโรงเรือนสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้ตลอดปี จึงทำให้อาชีพการเพาะเห็ดฟางเป็นที่สนใจของเกษตรกรจะเห็นได้จากปริมาณโรงเรือนเพาะเห็ดฟางเพิ่มขึ้น (สุนันท์ ศรีมณี, 2553:2)

อำเภอนมสามัคคี จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นอำเภอหนึ่งที่เกษตรกรมีอาชีพการเพาะเห็ดฟางโรงเรือนโดยประกอบเป็นอาชีพเสริมจากการทำนา ทำไร่ เกษตรกรบางรายได้หันมา

ประกอบเป็นอาชีพหลัก การเพาะเห็ดฟางโรงเรือนครอบคลุมเกือบทุกตำบลของอำเภอนมสารคาม โดยเฉพาะตำบลบ้านช่อง ผู้นำชุมชนจึงมีความคิดริเริ่มในการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า จนปัจจุบันมีสมาชิกทั้งในหมู่บ้านและเครือข่าย มีจำนวนมากกว่า 200 ราย มีโรงเรือนมากกว่า 1,200 โรงเรือน มีการกำหนดราคาผลผลิตเห็ดฟางเองโดยไม่ต้องให้พ่อค้าคนกลางมากดราคาและมีตลาดรองรับที่แน่นอน ทำให้เกิดแรงจูงใจ เกษตรกรหันมาเพาะเห็ดฟางโรงเรือนมากขึ้น และปัจจุบันเห็ดฟางเป็นพืชผักทางเลือกหนึ่งที่ผู้บริโภคนิยมรับประทาน การส่งเสริมและพัฒนการผลิตเห็ดฟาง จึงมีความสำคัญที่จะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน จากแนวทางดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงเห็นควรที่จะศึกษา การผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้ามีการผลิตเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเห็ดฟางหรือไม่ รวมทั้งความต้องการการส่งเสริม ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า ตำบลบ้านช่อง อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2.2 เพื่อศึกษาการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า ตำบลบ้านช่อง อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า ตำบลบ้านช่อง อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า ตำบลบ้านช่อง อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยกำหนดตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1. สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ประสบการณ์ในการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน
- การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร
- การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน
- แรงงานในการผลิตเห็ดฟาง
- การถือครองที่ดิน สำหรับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน
- พื้นที่ผลิตเห็ดฟางโรงเรือน
- การประกอบอาชีพการเกษตรอื่นร่วมกับการผลิตเห็ดฟาง
- แหล่งเงินทุนสำหรับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน
- รายได้จากการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน
- แหล่งข้อมูลข่าวสารในด้านความรู้ในการผลิตเห็ดฟาง

2. การผลิตเห็ดฟางของเกษตรกร

- การเพาะเห็ดฟาง
- การดูแลรักษา
- ศัตรูของเห็ดฟางและการป้องกันกำจัด
- การเก็บเกี่ยว
- การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว
- การจัดบันทึก

เกษตรกร

4. ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร

ความรู้

- โรงเรือน	- ระบบการให้น้ำ
- การเตรียมวัสดุปลูก	- การกำจัดศัตรูเห็ดฟาง
- การแปรรูปเห็ดฟาง	- การดูแลรักษา
- การตลาด	- การจัดทำบัญชี
- การรวมกลุ่ม	

ช่องทางการส่งเสริม

- หน่วยงานราชการ เอกชน	- แผ่นพับ โปสเตอร์
- อินเทอร์เน็ต	- คู่มือ
- วิทยุ โทรทัศน์	- วีดีโอ วีดิทัศน์

วิธีการส่งเสริม

- การบรรยาย	- การสาธิต
- การฝึกปฏิบัติ	- การทัศนศึกษา

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิด

4. ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 105 คน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สมาชิก หมายถึง เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

5.2 กลุ่ม หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพผลิตเห็ดฟางโรงเรือนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า โดยมีการติดต่อสัมพันธ์กันหรือปฏิสัมพันธ์กันและมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันและความสัมพันธ์นี้จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มรวมกันได้ในระดับที่พอดี

5.3 วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า เกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

5.4 การผลิต หมายถึง การนำวัตถุดิบและทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนตามลำดับขั้นตอนของการกระทำก่อนหลังออกมาเป็นผลผลิตให้ได้ปริมาณและมีคุณภาพ

5.5 การผลิตเห็ดฟาง หมายถึง กระบวนการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนตั้งแต่การผลิตเห็ดฟาง การเพาะปลูก การดูแลรักษา สุขลักษณะและความสะอาด ศัตรูของเห็ดฟางและการป้องกันกำจัด การเก็บเกี่ยว การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

5.6 ความต้องการความรู้ หมายถึง ความต้องการความรู้ด้านต่างๆของสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงการตลาด การรวมกลุ่ม และการทำบัญชี

5.7 ประสิทธิภาพ หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนจนถึงปัจจุบัน

5.8 ความต้องการการส่งเสริม หมายถึง ความต้องการการส่งเสริมด้านต่างๆของสมาชิกที่เกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟาง โรงเรือน การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงการตลาด การรวมกลุ่ม และการทำบัญชี

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

นำผลการวิจัยที่ได้ใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของเกษตรกรในอำเภอนมสามัคคี จังหวัดยะลา และพื้นที่อื่นที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน

